

FINANS TIDNINGEN

TORSDAG 6 SEPTEMBER 2001

Samvetsgeschäft

DET BRUKAR VARA IDEALISMEN och de höga principerna som trumpetas ut när FN hittar på något. Men bakom ligger inte sällan mindre välputsade motiv. FN är trots allt en sammanlutning där en försvarlig del av medlemmarna skulle vägras inträde i de flesta klubbar, undantaget Hells Angels och Brödraskapet.

På FN:s rasismkonferens i sydafrikanska Durban har glorian krackelerat i relativ offentlighet. Alla kan se vad det handlar om, även om de flesta – inte minst i svensk press – anser sig för fina för att säga det rakt ut: det handlar om samvetsgeschäft.

Den huvudsakliga frågan på konferensen – nu när icke-

demokratiska arabländer lyckats skrämra bort USA och Israel – gäller hur mycket pengar afrikanska länder ska kunna klämma ut av européer och amerikaner genom att spela på deras nedärva dåliga samveten.

Gammalt slaveri och sedan länge upphävd kolonialism ska adderas till en aktuell nota, att betalas till Afrikas nuvarande herrar – till stor del ett gäng enväldshärskare och kleptokrater som är väl övade i konsten att suga varje uns av rikedom ur sitt eget folk.

Visst finns det undantag på bägge sidor, men överdriften är inte särskilt stor om man beskriver det hela som en idé om att de reformerade ättlingarna till dem som förbröt sig mot afrikaner för 150 år sedan nu ska finansiera dem som förbryter sig mot afrikaner i dag.

VÄSTVÄRLDENS LEDARE HAR BUNDIT detta ris för egen rygg, inte genom att ha den dåliga smaken att låta sig födas i en region av världen som en gång ägnade sig åt slavhandel och förtryck (det gäller ju för övrigt även afrikaner), utan genom att på eget initiativ kränga lättköpta och senkomna symboliska ursäkter för all möjlig bråte ur historien. De har av politiska skäl rullat sig i kollektiv arvsynd och borde inte bli förvånade över att några driftiga individer ser en affärsmöjlighet i ursäkterna. Den moraliska utrikespolitiken, som blivit så populär i luftkonditionerade pressrum västvärlden över, surmar i hettan utanför till krav på en aggressiv världspolitik och, som i Durban, gammal oherederig utpressning.

Visst finns det berättigade och rimliga krav som man kan ställa på tidigare kolonialmakter och slavhandlarnationer. Samma krav som man kan rikta mot hela den ekonomiskt utvecklade västvärlden: att man ska öppna sina marknader. Att man ska sluta skydda sina inhemska producenter mot tredje världens jordbruk och spirande industrier.

Men det har ingenting med slavhandeln och kolonialismen att göra. Det handlar helt enkelt om att visa den anständighet som förfäderna så grovt förbröt sig mot. Det handlar inte om tafatta gester för att släta över det förlutna, utan om att göra det rätta i dag. Det handlar om att inte delta i ett modernt spel, som med all sannolikhet inte gör ett dugg för att hjälpa världens fattiga, utan snarare försörjer dem som i dag livnär sig på att pungslå världens fattiga.

FATTIGA AFRIKANER är fattiga inte minst därför att deras herrar, som skickar delegater till FN-konferenser, beter sig som de gör. De bedriver i många fall en politik som har svält, krig och fattigdom som enda resultat. Att detta kan västvärlden göra ganska lite, såvida inte kolonialismen ska återuppväckas. Vad västvärlden kan göra är att inte försävara utveckling i fattiga länder, där sådan tilläts av de styrande. Gör det!

FINANSTIDNINGEN

INGÅR I MODERN TIMES GROUP

LÄSARSERVICE DYNET RUNT

Utsöknings tidning, adressändring m.m. 08-562 087 00
Prenumerationer 08-562 620 35
Fax 08-562 087 92
E-post dist@ft.se

VÅXEL

08-562 086 00

FAX

08-562 087 90

POSTADRESS

Box 70347, 107 23 Stockholm

BESÖKSADRESS

Kungsgatan 18, 4 tr

REDAKTIONEN

Nyhetschefen 073-699 26 00

E-post redaktion@ft.se

Fax 08-562 087 93

ANNONSER

Telefon 08-562 087 10

Fax 08-562 087 91

CHEFREDAKTÖR/ ANSVARIG UTGIVARE

Per Lundsjö 08-562 086 00

CHEFREDAKTÖR/ OPINION OCH KULTUR

Johan Hakelius 08-562 086 11

VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR

Michael Porsenyd 08-562 086 00

UTGIVARE

Finanstidningen AB, ett företag i

Modern Times Group, MTG AB

PRENUMERATIONSPRISER

Helår 2 538 kr (inkl. moms 2 690 kr)

Halvår 1 421 kr (inkl. moms 1 506 kr)

Kvartal 774 kr (inkl. moms 820)

Månad 259 kr (inkl. moms 275)

Postgros. 92 03 03 5

Bankgros. 5470-1016

WEBBSIDA OCH TEXTARKIV

Finanstidningen finns tillgänglig

på www.ft.se. Förbehåll mot

elektronisk lagring och pub-

licering måste göras av

skribenten. Detta

medges normalt

inte. För obe-

ställt material

ansvaras ej.

I TISDAGS kom polis-helikoptern till Tandsjöborg. Från Stockholm. Det är stora saker på gång. Jakt. I Hälsinge-skogarna. Flygsnutarna spanar. Längs vägarna

står lantissherifferna redo. Redo att gripa in efter tecken från ovan. En mil fram. Grusväg höger. 3 kilometer in bland barrträden. Där finns de. Där. Spårn av människor. En askhöj. Fimpar. Kanske är de i närheten. Kanske kan man finna dem. Bärplockarna.

Härliga Sverige, tänker du, ingen möda och inga pengar sparas när det gäller att hitta folk som villat bort sig i skogen och föra dem till rätta. Men spaningsobjekten är

inte vilse. De är i sitt rätta element. Lingonskogen. De är där för att tjäna kronor som ska göra vardagslivet med zloty, kroon, litas, lats och rubel lättare. De gör alla orden om Östersjösamarbete och Barentsregion till kött.

Vi gillar inte kött i Sverige längre. Statsministern känner sig tveksam. Så ut med polacker, ester, letter och litauer som inte har tillräckligt mycket kontanter i reskassan. Man kan väl inte plocka lingon med mindre än någon tusenlapp i plånboken? Nä. I såna fall är man säkert tjuv som bara inte hunnit stjälk än. Ut med ryssar och vitryssar som viftar med turistikvisum. För att plocka bär behövs arbetstillstånd och arbetstillstånd ges inte för

bärplockning. Vistas i skogen utan att plocka bär? Nä. I såna fall är man säkert lingonbrottsling som inte hunnit snö än.

I Norrland finns det specialstyrkor. Bärplockargrupper. Bara på en dag kastade de ut 40 ryssar från Västerbotten. I Norrbotten åkte 97 vitryssar ut på ett bräde. Men först sedan migrationsverket tagit i 000 kronor av dem var för att säga nej till förlängt besöksvisum.

Helikoptern hovrar över Hälsingland. Och dränker hoppe-ligen effektivt alla verop om polisbrist.

MALIN ISWE

malin.iswe@ft.se 08-562 086 30

Spännande historia

Ingen enskild maktpol får ta över

SIGNERAT

När kulturen har tagit ett språng framåt, då har spänningar tagits till vara utan att leda till katastrofala urladdningar. Allt bygger på att spänningen vidmakthålls.

I tillvarons innersta byggstenar, elementartidkarna, upprätthålls en härfin spänning mellan exakt avvägda laddningar. Om den minsta rubbing av dessa förhållanden inträffade skulle materien kollapsa till en oformlig gröt.

I en människa måste spänningen upprätthållas mellan lust och självkontroll. Det ena du vill, det andra du skall. Den ena spänningspolen är lika nödvändig som den andra, och ingen får slå ut den andra. Modellen heter: biologisk drift under rationell kontroll i en dialektisk spänning.

Likadant i samhället. Det bygger på spänningar mellan intressen, mellan starka grupper och grupper som har svårare att hävda sig. Ett vitalt samhälle fungerar så att ingen enskild maktpol tar över. När krig utbryter, då kollapsar detta civiliserade samförstånd. Det bor en liten plundrare i oss alla. Vi vill helst gå in i affärerna och ta för oss gratis och dessutom lägga beslag på gran-nens hus, hustru och äsna.

TACK OCH LOV FINNS det i normal-fallet spärrar som förhindrar sådan expansion, inombords och utifrån. Utifrån finns lagar, och samhället måste ha monopol på lagstiftning, tvångsätgärder och våld. Någon instans måste också finnas som kontrollerar makten över detta tvång. Parlamentet styr regeringen, och ombudsmän övervakar myndigheterna. Riksrevisionen kontrollerar parlamentet. Pressen bevakar allt, och någon måste bevaka pressen. Vi vill att allt skall ske i maximal frihet. Bland måste vi också

Maktbalans.

vara tacksamma för att samhället är starkt och kan genomdriva oönskade och impopulära åtgärder.

Såga vad man vill om denna väst-europeiska kultur som erövrat världen, den har i varje fall, genom historiens missöden och lärdomar, frambringat en politisk modell, demokratin, som aldrig någonsin kommer att skapa något paradys på jorden men ändå är den bästa hittills. Den bygger på smärtsamma erfarenheter och är aldrig något självklart.

VÄSTEUROPA LEVDE PÅ medeltiden i en hälsosam spänning mellan kejsarsare och påve (i motsats till Bysans, där kejsaren var ensam herre på täppan). Epokens viktigaste uppfinnning var universitetet, som införde disputationen som rutinmetod: vanan att alltid se saken från två motsatta håll. Gutenberg uppfann tryckpressen, förutsättningen för massmedierna, som inte bara blev ett medel att tillfredsställa nyfikenheten på världens gång och göra reklam för varor utan också för att sprida nya idéer, det vill säga: att rubba tron på att allt måste gå till så som det alltid har gått till. Toleransen är frukten av blodiga krig, tryckfriheten av långvarigt förtryck. Demokrati bygger på majoritetsbeslut och att inte alla kan få sin vilja igenom. Minoriteten måste finna sig i att ge vika, men hur undviker man majoritetens diktatur

över minoriteten?

Denna demokratiska modell som genom kolonialismen har exporterats till större delen av världen (med många komplikationer och omvägar) bygger på spänningar, dels mellan grupper och gruppintressen, dels mellan nedärva värden och radikalt ifrågasättande. Demokratins uppgift är att upprätthålla den ömtåliga spänningen. Den kräver att jag uthärdar att andra får finnas och tala och ta initiativet, fastän de har fel.

När kulturen har tagit ett språng framåt, då har det skett under betingelser där dessa spänningar har tagits till vara utan att leda till katastrofala urladdningar. Framstegen har skett i samhällsformer där många kulturer samverkat under samma paraply: det gamla Greklandas stadsstater i samverkan, under det romerska våldet, i medeltidens katolska kyrka av många språk och kulturer under en övernationell instans, i det habsburgska våldet med olika kulturer, religioner och språk, i Tysklands virrvarr av småstater på 1800-talet med samma språk, i USA med många kulturer i samverkan under konstitutionen.

NÅGRA SPRÅNG FRAMÅT tas däremot aldrig inom diktatoriska system som strävar efter att eliminera allt som avviker. De röda, bruna och gröna diktaturerna vill upphäva spänningarna. Därför kommer de för all framtid att tjäna som avskräckande exempel.

I det globala samhälle som nu formas, vare sig vi vill det eller inte, förblir uppgiften densamma: att se till att spänningarna byggs upp till ett kraftfält och inte till en härdsmälta.

ANDERS PILTZ

anders.piltz@klass.lu.se 08-562 086 00

Professor i latin, präst i dominikanerorden.

Finanstidningens bokvärd
192 000 LÄSARE

FINANSTIDNINGEN
ISSN-1100-46X2
KLP PRESS AB
VÄSTERÅS 2001